

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD

YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ BAŞKANI

MUSTAFA V. KOÇ'UN

YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ TOPLANTISI

AÇILIŞ KONUŞMASI

11 Aralık 2009

Ceylan Intercontinental Oteli, İstanbul

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul -Türkiye
Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara- Türkiye
Brüksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W., Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA
Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany
Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29
Tel: +90 (312) 468 10 11
Tel: +32 (2) 736 40 47
Tel: +1(202) 776 77 70
Tel: +49 (30) 288 786 300
Tel: +33 (1) 44 43 55 35

Faks: +90 212 249 13 50
Faks: +90 (312) 428 86 76
Faks: +32 (2) 736 3993
Faks: +1 (202) 776 77 71
Faks: +49(30) 288 786 399
Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.us
e-mail: berlinoffice@tusiad.org
e-mail: parisoffice@tusiad.org

www.tusiad.org

Sayın Bakanım,
Sayın Steinmeier,
TÜSİAD'ın Değerli Üyeleri,
Sayın Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Konuşmama başlarken bu hafta Reşadiye'de hayatlarını kaybeden askerlerimiz ve yine terör kurbanı masum genç kızımız ve dün akşam Bursa'da Girizu patlamasında hayatlarını kaybeden vatandaşlarımız için Allah'tan rahmet, ailelerine sabır, yaralılara da acil şifalar diliyorum.

Bu toplantımızda malumunuz iki onur konuğumuz var. Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Eski Şansölye Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Sayın Dr. Frank Walter Steinmeier Türkiye'nin AB ile olan müzakerelerinin objektif kriterler çerçevesinde yürütülmesine yaptığı katkılar dolayısıyla TÜSİAD Bosphorus Ödülü'nü almak üzere aramızda bulunuyor.

Bugün hem Sayın Bakanımızın elinden ödülünü alacak, hem de kendisini dinleme şansına erişeceğiz. Sayın Steinmeier, toplantımıza hoş geldiniz...

Sayın Devlet Bakanımız Hayati Yazıcı da, bu toplantımızın onur konuğu. Kendisi bu oturumda bir konuşma yapma hususundaki ricamızı kırmadılar. Yoğun programlarından zaman ayırarak aramıza katıldılar. Teşekkür ederiz. Hoş geldiniz...

Değerli Üyeler,

Bu toplantımızda 2010 yılının bize neler getireceği üzerinde durmadan önce, kısa bir ufuk turu yapmanın yararlı olacağını düşünüyorum. 2009 yılına girerken meselemiz, birkaç aydır etkisini hissettiren krizin bu etkiyi ne sürede ve hangi derinlikte devam ettireceğiydi.

Aradan bir yıl geçtikten sonra, bugün, dünyanın ileri gelen ülkelerinin eş zamanlı uyguladıkları genişleyici maliye ve para politikalarının etkisiyle, krizden çıkışın konuşulabildiği bir noktaya gelmiş durumdayız. Ancak bu kez de, çıkış sürecinin kalıcılığı ve yeni bir kriz dalgasının küresel ekonomiyi vurma olasılığı tartışılır oldu.

Kriz boyunca ülke ve şirket ekonomilerinin yaşadığı kayıplar telafi edilebilecek mi, yoksa bu kayıplar kalıcı olacak, hatta büyüyecek mi? Bu tartışmalara hız veren gelişme ABD ekonomisindeki olumlu kıpırdanmalardır. Ancak kısa sürede anlaşıldı ki, ABD'deki toparlanma yavaş ve kademeli olacak. ABD hükümeti, işsizlere ve küçük işletmelere yeni destek paketlerinin arayışı içinde.

Komşumuz Yunanistan'ın içine düştüğü ekonomik sıkıntı ve bu ülkeyi başka AB ülkelerinin de izleme ihtimali konusunda yapılan varsayımlar Euro bölgesindeki hassasiyeti aynı zamanda artırmaktadır. Bir türlü ortak bir maliye politikası geliştiremeyen ve parası sürekli değer kazanan Avrupa'nın da hızlı büyüme yakalaması uzak olasılık olarak gözüküyor.

Aynı şekilde, parası sürekli değer kazanan ve bankacılık sektöründeki sorunlarını çözmeden krize yakalanan Japonya ile ilgili olarak da, yeni bir teşvik paketi gündemde olmasına rağmen, 2010'da yüksek büyüme adına olumlu bir beklenti içine girilemeyeceği gözüküyor.

Geriye küresel iyileşme beklentilerini en iyi destekleyen ekonomi olarak Çin kalıyor. Çin özellikle alt yapı yatırımlarına ağırlık veren bir politika ile büyümenin devamlılığını sağlamış durumda. Burada da sorun tüketimin küresel talep eksikliğini telafi etmekten uzak bir hızla artıyor olmasında.

Bu ortamda, Dubai krizi ile bir kez daha gündeme gelen kamu borçlarının vardığı boyutlar, talebin canlı tutulmasının istihdam açısından taşıdığı büyük önem ve talebi canlı tutacak kamu desteklerinin yaratabileceği enflasyon tehdidi, manevra alanını ciddi biçimde daraltıyor. Öte yandan, neresinden bakılırsa bakılsın, özellikle özel sektör açısından, küresel finansman olanaklarında bir daralma yaşanması da kaçınılmaz gözüküyor.

Özetle en azından 2010 yılı için, dünya ekonomisinde hızlı bir büyüme beklenmiyor. Bizim için de, dünya ekonomisinin rüzgârını arkamıza alarak, özellikle işsizlik sorununu çözebilmek için ihtiyaç duyduğumuz yüksek büyüme hızını yakalamak da maalesef mümkün gözüküyor.

Orta Vadeli Programımız da, bu gerçeği teyit ediyor. Üstelik de bu program, sırasıyla yüzde 3,5'lük 4'lük ve 5'lik büyüme hedefleri koyarak, yalnız 2010 yılının değil, 2011 ve 2012 yıllarının da ılımlı büyüme yılları olacağını öngörüyor. Bu çerçeveden baktığımızda, 2009 yılına ilişkin algılarımızın, 2010 yılını sorunsuz geçirmemize pek de yardımcı olamayacağı sonucuna varabiliriz.

Türkiye aslında 2009'da çok zor bir yıl geçirmiş olmasına rağmen, göreceli olarak birçok gelişmiş ülkeye kıyasla daha az etkilendi. Bu algıyı büyük ölçüde bankacılık sektörünün rasyolarının son derece güçlü olması, sermayelerini önceki krizlerde artırarak kendisini güvence altına almış olması yarattı.

Ayrıca, 2009 yılını iyi bir kârla kapatacak olan Türk Bankacılık Sektörü, devlet yardımı almaksızın ayakta durabilen bir-iki örnekten biriydi. Bu tablonun arkasında kalan ve maalesef yeterince üzerine eğilmeyen gerçek ise, reel sektörün, özellikle KOBİ'ler seviyesinde ciddi sıkıntılar içerisinde olmasıydı.

Bunun göstergeleri ortada olmasına rağmen çok fazla dikkate alınmadı. Oysa Türkiye ekonomisi, gelişmekte olan ülkeler içinde en çok küçülen ekonomiler arasına girmiş ve işsizlik rekor seviyesine ulaşmıştı. Büyümede de, istihdamda da motor konumunda kabul edilen KOBİ'lerimizin, krizde en çok darbeyi yiyen kesim olacağı herhalde öngörülemeyen bir gelişme değildi.

Bugün aynı şekilde, reel sektörün daralan iç ve dış pazarların olumsuz etkisini yaşamaya devam etmesi halinde, bundan, güçlü yapısı ile övündüğümüz Bankacılık Sektörü de çok ciddi zarar görebilecek. Ve bunu öngörebilmek için derin analizlere gerek yok.

O zaman, 2010'la ilgili karşı karşıya olduğumuz sorunları ve yaşayacağımız muhtemel sorunları az-çok biliyoruz demektir: Reel sektörün Düşük Talep-Düşük Üretim-Düşük Yatırım döngüsünü ne şekilde aşabiliriz? Büyümenin en iyi ihtimalle ılımlı düzeyde gerçekleşebileceği bir ekonomik iklimde işsizlik sorunuyla nasıl baş edebiliriz? İşgücü politikalarında sosyal riski hafifletecek hangi önlemleri alabiliriz? Hızla artan bütçe açıklarını nasıl kontrol altında tutabiliriz?

Özellikle bütçe tarafında ciddi bir sıkıntıyla karşı karşıyayız. Ülkemiz, küresel krize, bütçe dengeleri bakımından kötü sayılmayacak bir ortamda girmişti. Ancak, 2008 yılının son çeyreğinden itibaren düşen ekonomik aktivite vergi gelirlerini aşağı çekerken, krize karşı uygulanan önlemler neticesinde kamu harcamaları hızla artmaya devam etmiş ve sonuçta bütçede ciddi boyutlarda bir sapma ortaya çıkmıştır.

Kamu borç dengesi olumsuz yönde seyretmeye başlamıştır. Kamu maliyesinin sağlamlığı, bir ülkenin ekonomi politikalarına duyulan güveni doğrudan etkilemektedir. Türkiye'nin de bütçe performansını toparlayacağına ilişkin kuvvetli mesajları bugünden veriyor olması bu açıdan fevkalade önem arz etmektedir.

Bu yüzden, mali kural bir an önce somutlaştırılmalı; Orta Vadeli Program'da ilan edilmiş hedefler doğrultusunda kalınacağına işaretleri kuvvetli biçimde kamuoyuna verilmelidir.

Değerli Üyeler,

Buraya kadar dikkatinizi çekmeye çalıştığım husus, küresel plandaki gelişmelerin büyüme konusundaki ihtiyaç ve beklentilerimizi karşılamayacağı, içerdeki gayretlerimizin de hedeflediğimiz ılımlı büyüme için dahi yetersiz kalabileceğidir.

Bu arada, mevcut manzaranın bütün unsurlarını gözden geçirdiğinizde, böyle bir ortamda 30-40 milyar doları nasıl elimizin tersiyle ittiğimizi anlamanın mümkün olmadığını söylemek zorundayım.

IMF anlaşmasının getirilerini göz ardı etmemizin iktisadi argümanlarla izah edilebilecek bir yanı da yok gibi duruyor. Bütün bu analizleri yaparken hükümetimizin ekonominin geleceği ile ilgili tek sorumlu olarak görmediğimi burada ifade etmek istiyorum.

Elbette hükümetten, siyasi bakış açısıyla disiplini gevşetilmeyen, güven verici bir bütçe yönetimini; büyümeye destek olacak, en azından kösteklemeyecek akıllı politikalarla yatırımın ve istihdamın önünü açık tutmasını bekliyoruz. Yani bir ekonomiyi yönetmenin asgari gereklerinin yerine getirilmesi beklentisi içindeyiz.

Bunun ötesinde, geriye kalanı sırtlayacak olanlar bizleriz. Evet bizim de hareket alanımız kısıtlı ama elimizi kolumuzu bağlayıp oturur ve dışarıda bir şeylerin değişmesini beklersek bundan çok ciddi zarar görebiliriz. Atalet bizim en büyük düşmanımızdır. Tedbiri elden bırakmayalım ama hareketlenmeye ve hareketliliğimizi korumaya çalışalım. Yeni iş modelleri üzerinde düşünelim. Akıllı yatırım, inovasyon ve pazarlamayla biraz da kendi yolumuzu açmaya çalışalım.

Umarım, Ekim ayı Sanayi Üretim Endeksi sonuçlarından moral bularak, bu artışı kalıcı hale getirmeyi başarır ve açılan yolda ilerleriz. 2010'da öngörülen ılımlı büyümeyi sağlamak veya Orta Vadeli Programın sınırlarını az da olsa zorlayabilmek için hükümetin ve özel sektörün ortak akılla hareket etmesinden ve ülke olarak öncelikle kendi gücümüze güvenmekten başka çaremiz yok.

Rekabet gücümüzü kendimiz artıracamız, kendi pazarımızı kendimiz yaratacağız, bütçe disiplinini kendimiz sağlayacağız. Sürdürülebilir büyümenin temel ilkeleri değişmiş değil, bu temelleri kayıtsız şartsız kabullendiğimiz ölçüde verimliliği ve rekabeti yeniden

yakalayabilecek nadir ülkelerden biriyiz ve bunu da gerçekleştireceğimize yürekten inanıyorum.

Tabii bütün bunları yapabilmek için politik olarak huzur içinde olmamız lazım. Bu son nokta gerçekten çok önemli. Son aylarda yapmakta olduğumuz TÜSİAD CEO Anketi'nden çıkan sonuçlar da bu noktayı vurguluyor.

Türkiye'nin önemli sanayici ve profesyonel yönetici kitlesini oluşturan üyelerimizin görüş ve beklentilerini bir araya getirmek amacıyla yürütmekte olduğumuz bu anketler siyasi riskin nasıl sürekli yükseldiğine işaret ediyor.

Üretimdeki gerilemenin dip noktasına ulaşılmış olmasına ve ekonomik aktivitenin yavaşça toparlanıyor olmasına karşılık, beklentiler maalesef bir türlü iyileşme göstermiyor. Bu da bize içinden geçmekte olduğumuz ekonomik koşulların hiç de kolay olmadığını gösteriyor.

CEO Anketi'ne gelen yanıtlardan üyelerimizin beklentilerini olumsuz kılan faktörlerin, Türkiye'nin gelişme dinamiğini geri çeken hep aynı faktörler olduğunu görüyoruz. Üyelerimize göre yatırım ortamının başlıca sorunları arasında kayıtdışı ekonomi, hukuki altyapıdaki belirsizlikler, vergi politikası ve siyasi belirsizlikler yer alıyor. Öyle gözüküyor ki bu meseleleri çözmeden, ekonominin yüksek ve sürdürülebilir bir büyüme patikasına oturması maalesef mümkün değil.

Dünyanın, 1929'dan bu yana yaşadığı en büyük krizde normal olarak konjonktürden kaynaklanan risklerin ağırlık taşımamasını beklerdik. Oysa anketler, konjonktürden kaynaklanan riskler kadar makroekonomik istikrarın ve siyasi istikrarın korunmasından duyulan endişelerin de varlığını ortaya koyuyor.

Son yıllarda siyaset arenasında görülen keskin kutuplaşmalar, zaman zaman ileri boyutlara ulaşarak topluma da yansımaya başladı. Önce laiklik ekseninde ortaya çıkan siyasi çatışmaların toplumu nasıl kutuplaşmaya sevk ettiğine hepberaber şahit olduk.

Şimdi de, kültürel kimlikler ekseninde ortaya çıkan siyasi çatışmanın toplum içindeki yansımalarına şahit oluyoruz. Toplumsal yaşamın farklı boyutlarına işaret eder gibi gözükten bu iki kutuplaşma ekseninin, siyasette aynı fay hattına tekabül etmesi ise korkutucu bir gerçeğe işaret ediyor.

Siyasetçilerimiz, kendi siyasi stratejileri adına en keskin söylemleri benimserken, bunun toplum üzerinde yarattığı tahribatı umursamaz görünüyorlar. Öte yandan terörü meşru gösterdiği izlenimini doğuran tutum ve davranışlardan yeterince de kaçınılmadığı göze çarpıyor.

Sonuçta siyasette yaratılan gerginlik ortamı, her türlü kışkırtmaya uygun bir zemin oluşturuyor. Bu da, sokaklara ifade özgürlüğünün sınırlarını aşan gösteriler, hatta çatışmalar olarak yansıyor.

Gelişmelerden ülke adına çok ciddi endişe duyuyor, tüm siyaset ve toplum kesimlerine itidal ve sağduyu çağrısı yapma ihtiyacı hissediyoruz. Çünkü bu kutuplaşma bizi ülke olarak öngörmediğimiz ağır sonuçlara sürükleyebilir.

Yükselen işsizlikle gelebilecek sosyal sorunların, bu toplumsal kutuplaşma ile birleşmesi telafisi imkansız zararlara yol açabilir. Burada vazgeçmemiz gereken şey demokratik standartları yükseltme çabaları değil, bu çabaları gündelik politikanın malzemesi yapma anlayışıdır.

Ülkemizde;

- Çağdaş normlarda bir ifade özgürlüğünün,
  - Koruma altına alınmış kültürel kimliklerin,
  - Özgür bir medya ve sivil toplumun
- var olmasını sağlama çabalarına, her ortamda devam etmek istiyoruz ve devam etmek mecburiyetindeyiz.

Bu ülkenin insanına,

- Hukuk devletiyle,
- Özerk kurumlarıyla,
- Geniş ufuklu ve gerçekten demokratik siyasi partileriyle,
- Toplumsal yapıyı adaletli bir biçimde temsil eden bir yasama organı ile, eksiksiz bir demokrasiyi yaşama hakkını artık teslim etmenin zamanı gelmiştir diye düşünüyoruz.

Siyasi ortam sertleştikçe, kaybeden her zaman demokrasi oluyor. Çünkü, yukarıdaki temel demokratik hedefleri tümüyle ve samimiyetle benimseyen hiçbir siyasi parti maalesef mevcut değil. Buna karşılık, parlamentonun oluşumunda mevcut yapıyı değiştirmek, daha adaletli bir temsil sistemi oluşturmak gibi bazı konulara kayıtsız kalmakta ortak bir siyasi duruş gözlemliyoruz..

Bu yüzden de demokratik açılımın vazgeçilmez bir parçası olan ve bizim de son Yüksek İstişare Konseyi toplantımızda bir kez daha dile getirdiğimiz seçim barajının indirilmesine ve demokratik bir Siyasi Partiler Yasası'na karşı bariz bir sessiz mutabakat söz konusu.

Değerli Üyeler,

TÜSİAD olarak, ülke içinde barış ve huzurun egemen olması, siyasi rekabetin uygar demokratik bir zeminde sürmesi arzumuzu her zaman, her fırsatta dile getirdik. Bu, olağan bir vatandaşlık talebi olmanın ötesinde, ekonomik istikrarın vazgeçilmez ön koşulu olduğu için hep gündemimizde tuttuğumuz bir konu oldu.

Geçtiğimiz dönemlerde ekonomi birçok kez siyasete feda edildi ve ülke olarak bu yüzden gelişme potansiyellerimizi gereğince maalesef kullanamadık. Şimdi endişemiz, küresel krizin gölgesinin üzerimizden henüz kalkmadığı bir ortamda, ülkeyi kutuplaştıran bir siyasi iklim yüzünden, ekonominin bir kez daha ciddi bir güven baskısı altında kalmasıdır.

Endişemiz, ekonomideki aktörlerin böyle bir ortamda haliyle en küçük bir riskten dahi kaçınması, uluslararası planda kriz performansı nedeniyle nispeten azalan risk primlerimizin siyasi istikrarsızlık nedeniyle yeniden artmasıdır.

Büyüme için, dış finansmana erişimi yetersiz, AB üyeliğine doğru yürüyüşü heyecanını yitirmiş, bazı Batılı yorumcularca "Acaba dış politika eksenini kaydı mı?" diye kuşkuyla bakılan bir ülke olarak "güven" meselesinin yeniden ekonomi gündemimizin en üst sırasına taşınmasını diliyoruz. O yüzden politikada daha sakin sulara seyretmeyi istiyoruz.

Bu arada, izninizle, bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum. Söylediklerimden, bizim de Türkiye'nin ekseninin doğuya doğru kaydığı düşüncesinde olduğumuz sonucu sakın çıkmayın.

Coğrafyası Türkiye gibi olan bir ülkenin komşularıyla sıfır sorun anlayışıyla hareket etmesi kaçınılmazdır. Bu coğrafyanın külfetleri kadar nimetlerini de tatmak istiyorsak, Doğu dünyası ile olan bağlarımızı sonuna kadar kullanmak zorundayız.

Ama şu gerçeği de gözden uzak tutmamalıyız: Doğu için kıymetli olan Türkiye, Batı ile sağlam ilişkileri olan Türkiye'dir. Batı için kıymetli olan Türkiye ise, Doğu ile güçlü bağları olan Türkiye'dir.

Son Türkiye-ABD görüşmelerinde teyit edilen zemine rağmen, eğer bugün hâlâ dış politika eksenimizin Doğu'ya doğru kaydığı gibi bir algılama varsa, bu tümüyle Türkiye'nin AB yolunda ilerlemesinin yavaşlamış olmasından kaynaklanan bir yanılgıdır.

Beklentilerin aksine, Türkiye'ye yakınlığı ile tanınan İsveç'in dönem başkanlığı süresince, geçmişte olduğu gibi çok sayıda müzakere başlığı açılmamış olması, bu yavaşlamanın en belirgin işaretidir. Avrupa Birliği'ndeki dostlarımız kusura bakmasınlar ama, bunda kendilerinin de rolü çok büyük..

Kıbrıs Rum Kesiminin tek taraflı olarak 6 müzakere başlığına açılış kriteri getireceğini açıklaması müzakerelerin kapsamını daha da daraltmıştır. Rum Kesiminin bu tavrını sürdürmesi halinde müzakereye açılacak başlık sayısı 5'e inmektedir. Küresel bir güç olma iddiasındaki Avrupa'nın kaderini Güney Kıbrıs'ın taleplerine alet etmesi, Ada'da süren barış müzakerelerini de böylelikle zora sokmaktadır.

Siyasi sebeplerle bloke edilen müzakere başlığı sayısının 18'e ulaşması Türkiye'nin diğer aday ülkelerle aynı kriterler üzerinden değerlendirilmediğinin göstergesidir. Bugün geldiğimiz noktada, belli bir süre sonra açılacak müzakere başlıklarının tükenmesi riski ile karşı karşıyayız.

Tabii, biz haliyle asıl olarak süreç iyice çıkmaza girmeden kendi hükümetimizin AB konusunda hareketlenmesi gerektiğini söylemeliyiz. Ve bir kez daha, bunun en önemli boyutunun ülke içinde meselenin yeniden ve doğru biçimde anlatılmaya başlanması olduğunu da hatırlatmak istiyorum.

Değerli Üyeler, Değerli Konuklar,

Küresel ekonominin büyüme açısından sıkıntılarını hala üzerinden atmamış olacağı 2010 yılında, yetersiz büyümenin yaratacağı sorunları aşabilmek için kendi girişimciliğimize ve yaratıcılığımıza güvenmek zorundayız.

Zorlu ekonomik koşulların daha da ağırlaşmaması ve sosyal sıkıntılarla içiçe geçmemesi için azami bir özen içinde olmak mecburiyetindeyiz. Bu hassas ortamı kuşatan politik iklime her zamankinden daha fazla dikkat etmeliyiz. Her şeyden önce partiler seviyesindeki politik havanın toplumdaki yansımaları konusunda daha sorumlu olmalı, itidal ve sağduyuyu elden kesinlikle bırakmamalıyız.

Bu ÷lkede yaşamanın bir gereği olarak on yıllar boyunca her zaman girişimci ruhumuzu yitirmeden riskleri başarıyla yönetme alışkanlığını edindik. Eğer hükümet ve özel sektör ekonominin risk analizini birlikte yaparsa, en doğru yol haritası ile 2010 sonrasında yeniden yüksek büyüme hızlarına erişmenin kapısını aralayabiliriz.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor, hepinize sağlık, mutluluk ve başarı dolu bir yeni yıl diliyorum.